

Kitabın baskısına büyük itina gösterildiği ilk bakışta göze çarpıyor. Buna rağmen bir kaç tertip hatası vardır. Önemlice olanından biri 78 ve 80 inci sahifelerin yer değiştirmesiyle bu kısmın karışması, diğeri 121 inci sahifedeki Yelli cami plânının ters istikamette basılmasıdır. Sondaki 61 levhada toplanmış olan fotoğraflar umumiyetle iyidir, fakat bazılarının biraz daha itina veya masraf ile daha iyi olabileceklerini sanırız.

Bu kitap ile Milâs kazası içindeki eski eserler gayet iyi şekilde anlatılmış, havallide gezecek olanların arayacakları her türlü bilgi bir araya getirilmiştir. Yani eser ciddi muhtevasına rağmen aynı zamanda Milâs'ın mükemmel bir turist rehberidir. Ancak tecrübemize istinaden ifade edelim ki Milâs civarında seyahat edenlerin Milâs'ın mazhar olduğu bu alâkanın Karia'nın diğer kısımlarına da teşmilini gayri ihtiyari bekliyor. Bu itibarla Dr. A. Akarca'dan ileride bütün Karia'yı içine alacak şekilde ilâvelerle eserin Tarih ve Arkeoloji bölümünün yeni baskılarını bekleriz. Bu eser ile Türk arkeolojisi örnek bir mahallî monografya kazanmış olmaktadır. Halen durmuş gibi görünen mahallî monografyaların yazılması yeniden başladığında, bu türlü çalışmalara yol gösterecek bir esere sahip bulunuyoruz. Kıymetli müellifleri tebrik ederken diğer şehirlerimizde de bu örneğe uygun eserler kazanmasını temenni ederiz.

NEZİH FIRATLI

L. A. MAYER, *Bibliography of Moslem Numismatics*, The Royal Asiatic Society, Oriental Translation Fund, vol. XXXV., genişletilmiş ikinci baskısı, Londra 1954, IX+283 sahife.

Bu kitapta İslâm nümizmatik'ine ait ikibinden ziyade eser ve makalenin zikredilmiş olması, bu sahada şimdiye kadar yapılmış olan neşriyatın genişliğini ve bunları sistemli bir şekilde tanıtacak bir bibliyografyanın lüzumunu ispat eder. Mısır İslâm meskûkâtı üzerinde ihtisasile tanınmış olan L. A. Mayer'in eserinin bu ikinci baskısı, Hindistan hariç, İslâm memleketlerinin meskûkâtı üzerinde yazılmış kitap ve makaleleri 1950 yılına kadar ihtiva etmektedir. Aynı mevzua temas eden eski eserlerin ve seyahatnâmelerin de alınmış olması, İslâm meskûkâtı tarihi bakımından çok faydalı olmuştur.

Bu bibliyografya eseri, müellif adlarının alfabetik sırasına göre tertiplenmiştir. Her eser veya makale hangi İslâm hanedanına veya hanedanlarına ait meskûkâtı ele alıyorsa bu hanedanlar altta işaret olunmuştur. Kitabın sonuna konmuş olan bir indekste bu hanedanlar gösterildiğinden, muayyen bir mevzua ait neşriyatı kolayca bulmak mümkündür.

Türk İslâm hanedanlarına ait neşriyat, Rusya'dakiler dahil, oldukça zengin bir şekilde verilmiştir. Bununla beraber her bibliyografik eserin kaçınılmaz kaderi, herşeyi içine alamamaktır. Türk paralarına ait bazı dikkate değer notlar iktisadi tarihe ait yazılarda bulunmaktadır. Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası (Müdür M. F. Köprülü, sayı I-II, 1931-1939), Z. V. Togan'ın muhtelif neşriyatı, R. Anhegger'in Osmanlı madenciliği hakkında eseri (*Beiträge zur Geschichte des Bergbaus im Osmanischen Reich*, I, İstanbul 1943, II, Zürich, New York 1944) meskûkâtı ilgilendiren dikkate değer bilgiler ihtiva eder.

L. A. Mayer'in bu eserinin İslâm meskûkâtı, iktisadi tarihi ve sanatı üzerinde çalışanlar için en faydalı rehberlerden biri olduğuna şüphe yoktur.

DR. HALİL İNALCIK

GUSTAV HILGER, *Wir und der Kreml.- Deutsch-sowjetische Beziehungen 1918-1941* (Biz ve Kremlin.- 1918 ile 1941 arasında Alman - Sovyet münasebetleri).- (A. Metzner Verlag, Berlin 1956-. II. Auflage) Eserin İngilizce adı: "The Incompatible Allies".- 322 sa.

Eser, başlığının altında da yazılı olduğu gibi, bir Alman diplomatının hâtıralarıdır. Aslen Rusya'lı Alman ve meslek bakımından mühendis olan Hilger, Birinci Cihan Savaşı sonunda sivil ve asker esirlerin yurda geri gönderilmesi işi ile meşgul olmak üzere Alman makamları tarafından istihdam edilmiş, bundan sonra İkinci Cihan Savaşında Alman-Rus harbine kadar yani 21 yıl Moskova Alman Büyük Elçiliğinde müsteşar olarak kalmıştır. Böylece, Bismarck'tan, hattâ daha öncelerinden beri Avrupa'nın önemli bir problemini teşkil etmiş olan Alman Doğu politikasının, üzerinde durulmağa en çok değer safhalarını doğrudan doğruya yaşamıştır. Bu hâtıralar, sırf yazarının kişiliği bakımından dahi, son yılların tarihinde karanlık kalmış birçok meselelerin aydınlanmasına yardım edecek mahiyettedir.

Kitap, bir dram gibi, Brest-Litowsk andlaşmasından sonra İmparatorluk Almanya'sının gönderdiği ilk elçi olan Kont Mirbach-Harff'ın öldürülmesi ile başlıyor. Hilger'in anlattığına göre, o sıralarda devlet otoritesini ellerinde tutan Bolşevik'ler, sonradan göreceğimiz gibi, duruma biricik hakim olmaktan uzaktılar. Karşılarında bilhassa Sosyal-İhtilâlciler vardı. Bunlar, Lenin'in siyasetinin zayıf noktası olan Brest-Litowsk andlaşmasını, ihtilâle ihanet ve Rus halkı için yüz karası diye vasıflandırıyorlardı. Bu lekenin silinmesini, durumun Rusya bakımından düzelmesini, Bolşevikleri zor bir hale sokmakta görüyorlar, bunun için de Alman elçisini öldürmeyi en emin çare olarak kabul ediyorlardı. Nitekim, bu düşüncüyü 6 Temmuz 1918'de yerine getirmişler, Alman Hükûmeti de uzun bir nota teatisinden sonra, aynı yılın Kasım ayında Sovyet Rusya ile diplomatik münasebetleri kesmiştir. Fakat Almanya'nın birinci Cihan Savaşından yenilgi ile çıkması, bu münasebetlere yepyeni bir gelişme yönü vermiştir.

İşte bu yenilgi üzerinedir ki, o zamana kadar Rusya'lı Alman sıfatıyla Rus hükûmeti tarafından enterne edilmiş olan yazar, harb esirleri ile sivil esirler işine memur edilmiştir. Bu sayede, ilk defa olarak bu mesele üzerinde, en ön safta bulunan hattâ âmillerden olan bir kimseden müşahhas bilgiler elde ediyoruz. Meselâ bu arada öğreniyoruz ki, Sovyetler, ilk zamanlarda, memleketi kendi kendilerine idare edeceklerinden emin olmadıklarından, başları sıkışınca en şiddetli düşmanları olan kişilere bile başvurmuş ve onlara idarede oldukça büyük bir pay ayırmışlardır: 1919-20'de hüküm süren büyük açlık ve kıtlık yıllarında "bağımsız" denen sosyalistlerden Prof. Serj Prokopoviç'i, Katarina Kuskova'yı, tanınmış doktor Kişkin'i açlığa karşı savaş komitesinin başına getirmişlerdir. Fakat daha bu ilk devrelerde, Sovyet politikasının ne ölçüde zalim ve opportünist olduğu bu vesile ile kendini göstermektedir: Komite, yardım işlerinde, Nansen, Hoover gibi ünlü kişiliklerin ilhamı ile teşekkül etmiş yabancı yardım komiteleriyle temas etmek zorunda idi; bunu bahane